

Senter for grunnforskning
ved Det Norske Videnskaps-Akademi

Årsmelding 2025

Hva er CAS?

Senter for grunnforskning (CAS) ble opprettet av Det Norske Videnskaps-Akademi i 1989 for å gi norske forskere unike rammer for langsiktig, grunnleggende forskning på høyt internasjonalt nivå. Modellen bygger på en «omvendt sabbatsordning» der forskere i Norge kan frikobles fra andre arbeidsoppgaver og samle sine internasjonale drømmelag på senteret for konsentrert og uforstyrret forskningsinnsats på selvvalgt prosjekt.

Evalueringen i 2024 slår fast at CAS-modellen i stor grad lykkes med å fremme grunnforskning av høy kvalitet og fører til samarbeid på tvers av fag og land.

CAS hadde pr. 31.12 2025 samarbeidsavtaler med 18 norske universiteter og forskningsinstitusjoner. Avtalene gjør at forskere fra disse partnerne kan beholde sin lønn under opphold ved CAS. Forskere fra eksterne forskningsinstitusjoner kan få undervisningsfrikjøp gjennom midler fra CAS slik at de også kan ha opphold på senteret.

Strategiske mål i 2025

I 2025 konsentrerte CAS seg om tre mål:

- å tilrettelegge for langsiktig, grunnleggende forskning på fremragende nivå
- å styrke satsingen på yngre forskere
- å forsterke kontakten med internasjonale samarbeidspartnere

For å realisere dette prioriterte CAS særlig:

- nye virkemidler for tidligere prosjektledere (Short Term Fellowship, Alumni Fellowship)
  - en målrettet satsing på yngre forskere gjennom Young CAS Grant og tiltak rettet mot skole og ungdom
  - styrket internasjonalt samarbeid gjennom The Hernes-CAS Mobility Grant, CAT-programmet, nordiske og europeiske nettverk (NetIAS, NordIAS, NNF-AIAS).
-

Hovedprogrammer og virkemidler

[CAS Research Grant \(CRG\)](#) – for etablerte forskere

CRG er hovedprogrammet for langsiktig gruppebasert grunnforskning. Hvert år velges tre prosjekter til et 10,5-månders opphold på CAS og gruppene får vanligvis en bevilgning på rundt 3,2 mill. kroner hver til sine aktiviteter. Tre prosjekter fra 2024/2025 ble avsluttet i juni 2025, og tre nye prosjekter startet opp i august 2025. I tillegg ble tre nye CRG-prosjekter valgt for forskningsåret 2026/2027.

Prosjektene spenner fra klimaforskning til finans, språk, energiomstilling og kunstig intelligens, og kombinerer ofte rent nysgjerrighetsdrevne problemstillinger med mer samfunnsrelevante spørsmål.

Young CAS Grant (YCG) – for yngre forskere

YCG er CAS' tilbud til forskere under 40 år og er utviklet i samarbeid med Akademiet for yngre forskere (AYF). Hvert semester velges to prosjekter som får 750 000 kroner over to år til tre intensive workshops og et to-måneders opphold ved CAS.

I 2025 var det ti aktive YCG-prosjekter, med temaer som kjønnsulikhet i arbeidslivet, demokrati, flerspråklighet og svarte hull. Fire prosjekter gjennomførte sine to-månedersopphold ved CAS, med 35 deltakere fra ni land.

CAS Short Term Fellowship – for tidligere prosjektledere

Som oppfølging av evalueringen opprettet CAS i 2025 en ny ordning med Short Term Fellowship. Programmet gir tidligere CRG- og YCG-prosjektledere mulighet til å komme tilbake til CAS i 1–2 måneder for å ferdigstille artikler, utvikle søknader eller videreutvikle CAS-prosjektene sine.

20 tidligere prosjektledere ble invitert til å søke; fem fikk tilbud om opphold. I 2025 hadde tre prosjektledere korttidsopphold ved senteret, med til sammen ti gjesteforskere. Ordningen har allerede gitt konkrete resultater, blant annet en ERC Starting Grant-søknad og vitenskapelige artikler, inkludert i *Nature Physics*.

CAS Alumni Fellowship – oppfølging etter CAS-opphold

CAS Alumni Fellowship støtter tidligere gruppeledere som vil videreutvikle resultater fra CAS med sikte på større prosjekter. Midlene kan brukes til nettverksbygging, utenlandsopphold, workshops, konferanser og søknadsskriving over to år.

I 2025 var det ti aktive prosjekter, og det ble tildelt støtte til to nye prosjekter for perioden 2026–2028. Alumni Fellowship dekker nå også YCG-prosjektledere, noe flere benyttet seg av i 2025.

Satsing på yngre forskere og skolene

Evalueringen trekker særlig frem YCG-programmet som en suksess og et viktig karriereløft for deltakerne. I 2025 mottok to YCG-gruppeledere FRIPRO-stipend. CAS gjennomførte også sin første samling for alle Young CAS-ledere i juni 2025, som ble svært godt mottatt.

Satsingen omfatter også skolen med tiltak som:

- innføring av CAS' grunnforskningspris i skolen, i samarbeid med AYF og konkurransen Unge Forskere (KUF); den første prisen ble tildelt Toma Kamata Sydnes, som senere vant en spesialpris i EUCYS.
  - avtale med AYF om støtte til «Young Researchers Night».
  - skolebesøk fra videregående skoler, med lunsjseminar, informasjon om CAS og KUF, og møter med forskere – med svært positive tilbakemeldinger.
-

Internasjonale programmer og samarbeid

The Hernes-CAS Mobility Grant

I samarbeid med Gudmund Hernes lanserte CAS i 2025 The Hernes-CAS Mobility Grant, et mobilitetsstipend for nylige CRG- og YCG-prosjektledere. Stipendet gir 5–6 måneders opphold ved SCAS i Uppsala eller Paris-IAS. Det dekker fullt frikjøp, kontorplass og støtte på vertsinstituttet, samt reise og bolig.

Første Hernes-CAS-mobilitets-stipendiat er førsteamanuensis Rosemary Bishop (UiS). Hun skal til SCAS i 2027 for å videreutvikle sitt CAS-prosjekt om forhistorisk landbruk, ved å kombinere arkeologi, økologisk analyse og klimamodellering.

Constructive Advanced Thinking (CAT)

CAS deltar i det internasjonale CAT-programmet under NetIAS. Programmet støtter grupper av yngre forskere med utfordringsdrevne, tverrfaglige prosjekter, og gir 10–14 dagers opphold ved europeiske institutter for advanced study.

I februar 2025 huset CAS sitt første CAT-prosjekt, *Over Their Dead Bodies*, som også samarbeidet med Skjelettutvalget i Oslo. To nye CAT-prosjekter ble innvilget for opphold ved CAS i 2026 og 2027.

Nordiske og europeiske nettverk

CAS er aktiv partner i:

- **Riksbankens Jubileumsfond (RJ)-stipendordning**, som gir forskere fra Sverige opphold ved CAS; i 2025/26 hadde senteret én RJ-fellow tilknyttet *Material Ecologies of Design*.
- **NordIAS-utvekslingsprogrammet**, der CAS i 2025 mottok forskere fra Aarhus Institute of Advanced Studies og Turku Institute for Advanced Studies.
- **NNF-AIAS Fellowship-programmet** (helse og bærekraft), finansiert av Novo Nordisk Fonden. Programmet ble initiert av CAS og etablert i samarbeid med Aarhus Institute of Advanced Studies, Swedish Collegium for Advanced Study og Helsinki Collegium for Advanced Studies. Det starter høsten 2027 og vil gi toårige fellowship til internasjonale forskere i tidlig til midt karriere.

Faglig aktivitet og resultater i 2025

I løpet av 2025 hadde 84 forskere opphold på CAS gjennom CRG- og YCG-programmene, 13 forskere gjennom Short Term Fellowship, fem i CAT-programmet og to NordIAS-gjesteforskere. Av 49 CRG-deltakere hadde 31 opphold på over to måneder, og 24 forskere kom fra 22 institusjoner i 13 land.

Publiseringsaktiviteten er høy og på solid internasjonalt nivå. For forskningsåret 2024/2025 rapporteres det allerede om 38 fagfelleverderte publikasjoner og arbeider under bearbeiding, flere av dem bokprosjekter. CAS har egen strategi og støtteordning for Open Access-publisering.

Økonomiske rammer i 2025

Statsbevilgningen til CAS i 2025 var på 27 454 000 kroner hvorav 1 800 000 kroner var øremerket YCG-programmet.

Til CRG-prosjektene 2025/2026 ble det stilt 3,2 millioner kroner til disposisjon for to prosjekter og 2,2 millioner kroner til ett prosjekt i mindre format. Hver YCG-gruppe fikk 750 000 kroner over to år, og fem Short Term Fellowship-grupper fikk til sammen om lag 1 million kroner.

Samarbeidsavtalene med partnerinstitusjonene utgjør en viktig indirekte tilleggsfinansiering: forskere ansatt hos partnere får beholde sin lønn fra hjemmeinstitusjonen under CAS-oppholdet. I 2025 tilsvarte dette 78 månedsverk.

Veien videre – prioriteringer for 2026

For 2026 har CAS pekt ut flere hovedprioriteringer:

- følge opp anbefalingene i evalueringen og videreutvikle strategi og virkemidler
- markere oppstarten av Hernes-CAS Mobility Grant
- arbeide mot oppstart av NNF-AIAS Fellowship-programmet
- styrke dialogen med partnerinstitusjonene og sikre godt tilfang av sterke CRG- og YCG-søknader
- arbeide for fullfinansiering av YCG-programmet over statsbudsjettet
- styrke den utadrettede virksomheten, forskningsformidlingen og CAS' rolle i forskningspolitikken

Senter for grunnforskning ved Det Norske Videnskaps-Akademi

Drammensveien 78, 0271 Oslo | Org. nr. 971 543 671 | 22 12 25 00 | admin@cas-nor.no | <https://cas-nor.no>